

แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการการเรียนรู้ในยุคความปกติใหม่ของสถานศึกษา

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 1

The Guideline for Development Learning Administration in The New Normal Era of
Schools Under Maha sarakham Primary Educational Service Area Office 1

ณัฐวุฒิ วาโยพัถ

กฤษณก ดวงชาตม

สาขาวิชาการบริหารจัดการการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Nattawut Wayopat

Kritkanok Duangchatom

Master of Education (Educational Management) Rajabhat Mahasarakham University

Corresponding E-mail : pongpopdirector@gmail.com

วันที่รับบทความ: 29 กรกฎาคม 2566; วันที่แก้ไขบทความ 25 สิงหาคม 2566; วันที่ตอบรับบทความ: 25 สิงหาคม 2566

Received: July 29, 2023; Revised: August 25, 2023; Accepted: August 25, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็น การบริหารจัดการการเรียนรู้ในยุคความปกติใหม่ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 และ 2) ศึกษาแนวทางการบริหารจัดการการเรียนรู้ในยุคความปกติใหม่ของ สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 การวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะดังนี้ ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นการบริหารจัดการ การเรียนรู้ในยุคความปกติใหม่ของสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู จำนวน 320 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.31 - 0.80 และมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .84 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระยะที่ 2 ศึกษา แนวทางการบริหารจัดการการเรียนรู้ในยุคความปกติใหม่ของสถานศึกษา กลุ่มเป้าหมายที่ทำการศึกษาคือ ผู้ทรงคุณวุฒิ 7 คน เครื่องมือการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา และแบบ ประเมินแนวทางการพัฒนา วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัจจุบันโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อย สภาพที่พึงประสงค์โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ มากที่สุด และผลการศึกษาความต้องการจำเป็นเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ 1) ด้านการจัดเรียน การสอน 2) ด้านการพัฒนาครู 3) ด้านการประเมินผลในการศึกษา 4) ด้านการบริหารทรัพยากรใหม่ และ 5) ด้าน การบริหารหลักสูตร

2. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการการเรียนรู้ในยุคความปกติใหม่ของสถานศึกษา คือ วิธีการดำเนินการในการพัฒนาสถานศึกษาเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ มีรายละเอียดประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหาสาระ 4) วิธีการพัฒนา 5) การวัดและประเมินผล เนื้อหาสาระ ประกอบด้วย 5 โมดูล ได้แก่ โมดูล 1 ด้านการจัดเรียนการสอน โมดูล 2 ด้านการพัฒนาครู โมดูล 3 ด้านการประเมินผลในการศึกษา โมดูล 4 ด้านการบริหารทรัพยากรใหม่ โมดูล 5 ด้านด้านการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งผลการประเมินแนวทางโดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : แนวทางการพัฒนา, การจัดการการเรียนรู้ในยุคความปกติใหม่, สถานศึกษา

Abstract

The purposes this research were to 1) study the current conditions, desirable condition and need assessment of learning administration in the new normal era of schools under Maha sarakham primary educational service area office 1. 2) study guideline for development learning administration in the new normal era of schools under Maha sarakham primary educational service area office 1. The research was divided into 2 phases: Phase 1 study the current conditions, desirable condition and need assessment of learning administration in the new normal era of schools. The sample group were 320 school administrators and teachers. The research instrument were questionnaires, discrimination was 0.32–0.87, reliability of .84. The statistics used for data analysis were mean and deviation standard. Phase 2: study guideline for development learning administration in the new normal era of schools. The target groups include 7 experts for assess suitability possibility of guideline. The research instrument were interview form and assessment form of guidelines

The results of the research were as follows:

1. The current state in overall was low level, the desirable state in overall was in the highest level. The need assessment rank from high to low level was 1) teaching and learning, 2) teacher development, 3) educational evaluation, 4) new resource management, 5) curriculum administration.

2. The guideline for development learning administration in the new normal era of schools, Include was 1 principles, 2) objectives, 3) contents, 4) development activities, and 5) measurement and evaluation. The Content consists of 5 modules, Include, Module 1 teaching

and learning, Module 2 teacher development, Module 3 educational evaluation, Module 4 new resource management, Module 5 curriculum administration, Summary of guidelines evaluation, feasibility and utility was the highest in overall.

Key word : Development guidelines, Learning administration in the new normal era, Schools

บทนำ

การระบาดของ COVID-19 ได้ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อการศึกษาทุกระดับทั่วโลกทำให้สถานศึกษาเกือบทุกแห่งทั่วโลกต้องปิดการเรียนการสอน ข้อมูลของ UNESCO (World Economic Forum, (2020) พบว่า มีจำนวนนักเรียน 1.38 พันล้านคน ได้รับผลกระทบจากการปิดสถานศึกษา ซึ่งเป็นผลกระทบต่อเนื่องอย่างกว้างขวางและเกิดการปรับเปลี่ยนระบบการจัดการศึกษาที่เด่นชัดที่สุด คือ การเรียนการสอนที่ต้องดำเนินงานต่อมิให้หยุดชะงักเพราะจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพของนักเรียน นั่นก็คือคุณภาพของประชากรในอนาคต จึงมีการปรับการเรียนการสอนในหลายรูปแบบ เกิดนวัตกรรมทางความคิด มีรูปแบบใหม่ทางการเรียนการสอนจากนักเรียนไม่สามารถมาโรงเรียนได้แต่สามารถเรียนได้ แนวคิดทางการเรียนการสอนทางไกลโดยใช้สื่อออนไลน์จึงระดมเข้ามาช่วยแก้ปัญหาทางการเรียนการสอน การทำงานก็เช่นเดียวกันทั้งครูและพนักงานก็ทำงานที่บ้านช่วงระบาดหนักแต่ไม่สามารถดำเนินงานได้สมบูรณ์ เพราะทางโรงเรียนและนักเรียนบางส่วนไม่สามารถหาเครื่องมือทางการเรียนได้ครบ เช่น สมาร์ทโฟนที่มีคุณภาพดี ผู้ปกครองก็เดือดร้อนเพราะระบบเศรษฐกิจหยุดชะงัก คนตกงานจำนวนมากซึ่งถือว่ารุนแรงและอาจจะรุนแรงกว่าเกิดสงครามโลกเพราะมีคนเสียชีวิตจำนวนมากและติดเชื้อระบาดกระจายเป็นทวีคูณ (เทื่อน ทองแก้ว, 2563)

อย่างไรก็ตามการระบาดของ COVID-19 ได้ก่อให้เกิดโอกาสสร้างสรรค์งานใหม่ ๆ ในด้านต่าง ๆ คือ ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ การจัดการเรียนการสอน อาหารและสุขภาพ ผลลัพธ์การเรียนรู้ทางจิตวิทยาต่อนักเรียน ต่อผู้บริหารและครูผู้สอน การให้บริการของสถานศึกษา ส่วนต่าง ๆ เหล่านี้ที่เคยปฏิบัติไม่สามารถดำเนินงานได้ดังเดิม หรือต้องปรับปรุง เพราะสถานการณ์เปลี่ยนในขณะเดียวกันก็พัฒนาสิ่งใหม่มาแทนการเรียนการสอนแบบใหม่ การทำงานแบบใหม่ สังคมแบบใหม่ ภายใต้สิ่งแวดล้อมแบบใหม่โดยการปฏิบัติตัวเป็นเวลานาน ซึ่งจะกลายเป็นวิถีชีวิตใหม่ในการดำเนินชีวิตในบริบทการศึกษา ขณะที่หลายหน่วยงาน องค์กร ต่างปรับความคิด พฤติกรรมและวิธีการทำงานที่มีความยืดหยุ่นมากขึ้น จากเดิมคนทำงานมักให้ความสำคัญกับ Work – Life Balance สร้างสมดุลระหว่างชีวิตงานและชีวิตส่วนตัวเป็นสำคัญ แต่ปัจจุบันที่เราทุกคนต่าง Work from Home มีสัดส่วนเวลาของการทำงานและชีวิตส่วนตัวเกิดขึ้นพร้อม ๆ กัน สลับสับเปลี่ยนกันไปตลอดทั้งวัน เกิด Work – Life Integration ที่ชีวิตการทำงาน หลอมรวมกับชีวิตส่วนตัวเป็นหนึ่งเดียวจนเราต้องสร้างวินัยในการทำงานท่ามกลางอิสระและความยืดหยุ่นที่เพิ่มขึ้นจาก Work from Home และนอกจาก

Work from Home ที่สร้างเศรษฐกิจคนติดบ้าน (From Home Economy) ทำให้การทำธุรกรรมทางออนไลน์เติบโตอย่างก้าวกระโดด และอีกหนึ่งการเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ชัดในช่วงวิกฤตโควิด – 19 คือ คนให้ความสนใจและมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องสุขภาพและสาธารณสุขมากขึ้น เช่น ให้ความสำคัญกับการล้างมือ การสวมหน้ากากอนามัย หรือแม้แต่การนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ ส่งผลให้เรื่อง Digital Transformations ที่เคยมีการพูดถึงมาอย่างยาวนาน และเกิดขึ้นช้ามากถูกขับเคลื่อนได้เร็วขึ้น (ชัยชนะ มิตรพันธ์, 2563) และเมื่อวิกฤตการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ระลอกแรกเริ่มคลี่คลายลง หลายๆ ภาคส่วนเริ่มพูดถึง “ความปกติใหม่” หรือ “New Normal” ที่จะตามมา การมาเยือนของวิกฤตโรคระบาดทำให้เกิดคำถามเกี่ยวกับระบบการศึกษาหลากหลายด้าน เป็นต้นว่าเราจะออกแบบการเรียนรู้ในยุคโควิด-19 ให้มีประสิทธิภาพได้อย่างไร ทักษะและหลักสูตรโลก การศึกษารูปแบบใหม่หลังจากนี้ควรมีหน้าตาอย่างไร เทคโนโลยีจะเข้ามามีบทบาทด้านการเรียนรู้หรือทำให้ความเหลื่อมล้ำแย่กว่าเดิม จริงหรือไม่ที่เราสามารถเปลี่ยนวิกฤตครั้งนี้ให้กลายเป็นโอกาสทางการศึกษาจากความผิดปกติแบบใหม่ที่ไม่เหมือนเดิม (New Abnormal) ที่ส่งผลกระทบต่อการจัดการศึกษาทำให้สถานศึกษาต้องอยู่ให้รอด ต้องปรับตัว เพราะวิกฤตโควิด – 19 เป็นบททดสอบของความจำเป็นครั้งใหญ่ในการบริหารจัดการการเรียนรู้ของสถานศึกษาที่ต้องปรับเปลี่ยนวิธีคิดใหม่ให้สอดคล้องกับความปกติใหม่ที่เกิดขึ้น (เทือน ทองแก้ว, 2563)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดรูปแบบการจัดการเรียนการสอนสำหรับโรงเรียน ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ใน 5 รูปแบบ ซึ่งโรงเรียนสามารถเลือกรูปแบบการจัดการเรียนการสอนโดยพิจารณาตามความเหมาะสมและบริบทของโรงเรียน ดังนี้ 1) การเรียนในชั้นเรียน (On-Site) 2) การเรียนผ่านโทรทัศน์ (On-Air) 3) การเรียนการสอนแบบออนไลน์ (Online) 4) การเรียนผ่านแอปพลิเคชัน (On-Demand) และ 5) การเรียนที่บ้านโดยหนังสือเรียนหรือแบบฝึกหัด (On- hand) เพื่อนำมาปรับปรุงการบริหารจัดการการเรียนรู้ และความสามารถส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินจัดการเรียนการสอนภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดอย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2564)

จากความเป็นมาและความสำคัญของการบริหารจัดการการเรียนรู้ดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการการเรียนรู้ในยุคความปกติใหม่ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 1 เพื่อทราบถึงระดับการบริหารจัดการการเรียนรู้ในยุคความปกติใหม่ และเพื่อทราบถึงแนวการบริหารจัดการการเรียนรู้ในยุคความปกติใหม่ของสถานศึกษา เพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารสถานศึกษาและแนวทางในการบริหารสถานศึกษาให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาการศึกษาของประเทศให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นการบริหารจัดการการเรียนรู้ในยุคความปกติใหม่ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 1
2. เพื่อศึกษาและประเมินแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการการเรียนรู้ในยุคความปกติใหม่ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 1

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัย แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการการเรียนรู้ในยุคความปกติใหม่ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 1 ครั้งนี้ กำหนดขอบเขตการวิจัยตามระยะของการวิจัยในแต่ละระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารจัดการการเรียนรู้ในยุคความปกติใหม่ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 1

1. ด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร จำนวน 1,340 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 163 คน และครู จำนวน 1,177 คน ที่ปฏิบัติหน้าที่ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 1

1.2 กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 320 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางสำเร็จรูปของ Krejcie & Morgan (1970) ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 115 คน และครู จำนวน 205 คน ที่ปฏิบัติหน้าที่ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified sampling) โดยการสุ่มตัวอย่างแบบง่ายให้ได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง

ตารางที่ 1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

อำเภอ	ประชากร(คน)			กลุ่มตัวอย่าง(คน)		
	ผู้บริหาร	ครู	รวม	ผู้บริหาร	ครู	รวม
เมืองมหาสารคาม	56	437	493	39	66	105
กันทรวิชัย	35	227	262	27	43	70
แกดำ	19	91	110	15	19	34
บรบือ	53	422	475	34	77	111
รวม	163	1,177	1,340	115	205	320

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

องค์ประกอบการพัฒนาการบริหารจัดการการเรียนรู้ในยุคความปกติใหม่ของสถานศึกษาที่ได้จากการสังเคราะห์แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วยองค์ประกอบ 5 ด้าน คือ 1) การจัดเรียนการสอน 2) การประเมินผลในการศึกษา 3) การพัฒนาครู 4) การบริหารหลักสูตร 5) การบริหารทรัพยากรใหม่

ระยะที่ 2 ศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการการเรียนรู้ในยุคความปกติใหม่ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 1

1. ขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมายที่ทำการศึกษา

กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน โดยพิจารณาเลือกจาก 1) อาจารย์มหาวิทยาลัย จำนวน 1 คน 2) ผู้บริหารการศึกษา จำนวน 3 คน 3) ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 3 คน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารจัดการการเรียนรู้ในยุคความปกติใหม่ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารจัดการการเรียนรู้ในยุคความปกติใหม่ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 1

1. กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง แสดงดังตารางที่ 1

2. สร้างและหาคุณภาพของแบบสอบถาม โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ประกอบด้วย ตำแหน่ง และอำเภอที่เป็นที่ตั้งของสถานศึกษา

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์การบริหารจัดการการเรียนรู้ในยุคความปกติใหม่ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 1 มีลักษณะเป็นแบบประมาณค่า 5 ระดับแบบ Likert ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมาก

ระดับ 3 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับน้อย

ระดับ 1 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับน้อยที่สุด

จากนั้นแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) ของแบบถาม โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of item Objective Congruence : IOC) สรุปค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) มีค่าระหว่าง .80 – 1.00 และนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่ปฏิบัติหน้าที่ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 1 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 30 คน เพื่อวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น (Reliability) และค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach, 1970) สรุปผลจากการค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับมีค่าเท่ากับ .84 และมีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .31-.80

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลการตอบแบบสอบถามด้วยลักษณะ Google form โดยผู้วิจัยส่ง คิวอาร์โค้ด และลิงค์ให้ผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถาม และนัดหมายเพื่อขอการตอบกลับภายใน 2 สัปดาห์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 วิเคราะห์ข้อมูลผลสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ โดยการหาค่าสถิติตามที่กำหนดไว้ ซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์การบริหารจัดการการเรียนรู้ในยุคความปกติใหม่ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 1 กำหนดใช้สถิติพื้นฐานในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.) โดยกำหนดเกณฑ์การแปลความหมาย ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) ดังนี้

4.51 - 5.00 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด

3.51 - 4.50 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมาก

2.51 - 3.50 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับปานกลาง

1.51 - 2.50 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับน้อย

1.00 - 1.50 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับน้อยที่สุด

6. วิเคราะห์ผลการศึกษาความต้องการจำเป็น

6.1 นำข้อมูลจากการศึกษาความสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ มาวิเคราะห์หาค่าดัชนีความต้องการจำเป็นโดยใช้เทคนิค Modified Priority Needs Index (PNI_{Modified}) โดยใช้สูตรในการคำนวณ ดังนี้

$$PNI_{Modified} = (I-D) / D$$

เมื่อ $PNI_{Modified}$ หมายถึง ดัชนีการจัดเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการ

I = Importance หมายถึง ค่าเฉลี่ย (Mean) ของสภาพที่คาดหวัง คือระดับความต้องการ

D = Degree of Success หมายถึง ค่าเฉลี่ย (Mean) ของสภาพที่เป็นจริงในปัจจุบัน

ตัวเลขดัชนีความต้องการสูง แสดงว่ามีความจำเป็นในการพัฒนามาก

6.2 นำผลการวิเคราะห์มาจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นตามค่า Modified Priority Needs Index ($PNI_{Modified}$) จากมากไปหาน้อย เพื่อเรียงลำดับตัวชี้วัดที่มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสูงสุด แล้วนำไปศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการการเรียนรู้ในยุคความปกติใหม่ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 1 ในการวิจัยระยะที่ 2

ระยะที่ 2 ศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการการเรียนรู้ในยุคความปกติใหม่ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 1 ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. กำหนดผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อศึกษาและประเมินแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการการเรียนรู้ในยุคความปกติใหม่ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 1

2. สร้างเครื่องมือการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

2.1 แบบสัมภาษณ์ มีลักษณะแบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) โดยพัฒนามาจากการจัดลำดับความต้องการจำเป็นจากผลการวิเคราะห์ โดยเรียงค่าจากมากไปหาน้อย แล้วนำมาเป็นประเด็นกำหนดข้อคำถามในการสัมภาษณ์ ซึ่งมีประเด็นการสัมภาษณ์ ดังนี้

1) แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการการเรียนรู้ในยุคความปกติใหม่ของสถานศึกษา “ด้านการจัดเรียนการสอน” ควรประกอบด้วยแนวทางอะไรบ้าง

2) แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการการเรียนรู้ในยุคความปกติใหม่ของสถานศึกษา “ด้านการประเมินผลในการศึกษา” ควรประกอบด้วยแนวทางอะไรบ้าง

3) แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการการเรียนรู้ในยุคความปกติใหม่ของสถานศึกษา “ด้านการพัฒนาครู” ควรประกอบด้วยแนวทางอะไรบ้าง

4) แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการการเรียนรู้ในยุคความปกติใหม่ของสถานศึกษา “ด้านการบริหารหลักสูตร” ควรประกอบด้วยแนวทางอะไรบ้าง

5) แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการการเรียนรู้ในยุคความปกติใหม่ของสถานศึกษา “ด้านการบริหารทรัพยากรใหม่” ควรประกอบด้วยแนวทางอะไรบ้าง

วิเคราะห์ข้อมูล โดยวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) จากผลการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิในการศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการการเรียนรู้ในยุคความปกติใหม่ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต

2.2 แบบประเมินแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการการเรียนรู้ในยุคความปกติใหม่ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 1 ดำเนินการดังนี้

2.2.1 สร้างแบบประเมิน มีลักษณะเป็นแบบประมาณค่า 5 ระดับแบบ Likert ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง มีความเหมาะสม/ความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง มีความเหมาะสม/ความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก

ระดับ 3 หมายถึง มีความเหมาะสม/ความเป็นไปได้อยู่ในระดับปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง มีความเหมาะสม/ความเป็นไปได้อยู่ในระดับน้อย

ระดับ 1 หมายถึง มีความเหมาะสม/ความเป็นไปได้อยู่ในระดับน้อยที่สุด

2.2.2 วิเคราะห์ข้อมูล โดยกำหนดใช้สถิติพื้นฐานในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.) กำหนดเกณฑ์การแปลความหมาย ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) ดังนี้

4.51 - 5.00 หมายถึง มีความเหมาะสม/ความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด

3.51 - 4.50 หมายถึง มีความเหมาะสม/ความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก

2.51 - 3.50 หมายถึง มีความเหมาะสม/ความเป็นไปได้ในระดับปานกลาง

1.51 - 2.50 หมายถึง มีความเหมาะสม/ความเป็นไปได้ในระดับน้อย

1.00 - 1.50 หมายถึง มีความเหมาะสม/ความเป็นไปได้ในระดับน้อยที่สุด

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นการบริหารจัดการการเรียนรู้ในยุคความปกติใหม่ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 1

ตารางที่ 1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นการบริหารจัดการการเรียนรู้ในยุคความปกติใหม่ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 1

การบริหารจัดการการเรียนรู้ในยุคความปกติใหม่	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			ความต้องการจำเป็น	
	$\bar{X}$	S.D	ระดับ	$\bar{X}$	S.D	ระดับ	PNI	ลำดับ
1. ด้านการจัดเรียนการสอน	2.44	.64	น้อย	4.80	.50	มากที่สุด	.97	1

การบริหารจัดการการเรียนรู้ในยุคความปกติใหม่	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			ความต้องการจำเป็น	
	$\bar{X}$	S.D	ระดับ	$\bar{X}$	S.D	ระดับ	PNI	ลำดับ
2. ด้านการประเมินผลในการศึกษา	2.46	.68	น้อย	4.73	.51	มากที่สุด	.92	3
3. ด้านการพัฒนาครู	2.43	.66	น้อย	4.76	.50	มากที่สุด	.96	2
4. ด้านการบริหารหลักสูตร	2.49	.66	น้อย	4.74	.52	มากที่สุด	.90	5
5. ด้านการบริหารทรัพยากรใหม่	2.47	.64	น้อย	4.72	.59	มากที่สุด	.91	4
เฉลี่ยโดยรวม	2.46	.66	น้อย	4.75	.52	มากที่สุด	0.91	-

จากตารางที่ 1 สรุปผลสภาพปัจจุบันโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อยเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการบริหารหลักสูตร รองลงมาได้แก่ ด้านการบริหารทรัพยากรใหม่ ด้านการประเมินผลในการศึกษา ด้านการจัดเรียนการสอน และด้านการพัฒนาครู ตามลำดับ สภาพที่พึงประสงค์โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการจัดเรียนการสอน รองลงมาได้แก่ ด้านการพัฒนาครู ด้านการบริหารหลักสูตร ด้านการประเมินผลในการศึกษา และด้านการบริหารทรัพยากรใหม่ ตามลำดับ ส่วนผลการศึกษาคำนวณความต้องการจำเป็นโดยรวมมีค่า PNI Modified = .91 เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ 1) ด้านการจัดเรียนการสอน 2) ด้านการพัฒนาครู 3) ด้านการประเมินผลในการศึกษา 4) ด้านการบริหารทรัพยากรใหม่ และ 5) ด้านการบริหารหลักสูตร ตามลำดับ

2. ผลการศึกษาและประเมินแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในยุคความปกติใหม่ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 1 สรุปแนวทางดังนี้

ด้านการจัดการเรียนการสอน 1) สถานศึกษาให้ความสำคัญกับองค์กร ผู้รับบริการ และการบริหารงานด้านวิชาการ 2) สนับสนุน ส่งเสริม ครูและบุคลากรให้จัดการเรียนการสอนอย่างเต็มศักยภาพ 3) ใช้รูปแบบการสอนที่หลากหลาย นำสื่อเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงทุกรูปแบบตามสถานการณ์ปัจจุบันและบริบทของสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย และ 4) อำนาจความสะดวกให้ครูและบุคลากรให้มีความคล่องตัวในการจัดการเรียนการสอน มองเห็นความบกพร่อง มองเห็นปัญหาเป็นโอกาส แก้ปัญหาอย่างรวดเร็ว เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพสูงสุด

ด้านการพัฒนาครู 1) ส่งเสริม ให้ครูและบุคลากรเข้ารับการอบรมและการพัฒนาตามความต้องการ 2) สนับสนุนให้ครูพัฒนาด้านการจัดการเรียนการสอน พัฒนาด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันและสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง 3) สร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้โดยเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อนำไปพัฒนาองค์กร 4) นิเทศ ติดตามผลการพัฒนางานของ

ครูและบุคลากร สม่่าเสมอ และ 5) จัดสรรงบประมาณ สนับสนุนในการพัฒนาครู บุคลากร อย่างเพียงพอและเหมาะสม

ด้านการประเมินผลในการศึกษา 1) ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความรู้ความเข้าใจ หลักการประเมินผลในการศึกษา เทคนิควิธีการวัดและประเมินผลทางการศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ สามารถให้คำปรึกษาและแนะนำแนวทางการประเมินผลผู้เรียนระดับชั้นเรียน ระดับสถานศึกษา และระดับอื่นที่สูงขึ้น 2) ส่งเสริมให้ครูประเมินผลตามสภาพจริงซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่จำเป็นในการพิจารณาว่าผู้เรียนเกิดคุณภาพการเรียนรู้ตามผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและมาตรฐานการเรียนรู้ และ 3) การวัดและประเมินผลการเรียนมีประโยชน์โดยตรงต่อผู้เรียน เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการเรียนการสอนของครู และเป็นข้อมูลสำคัญที่สะท้อนคุณภาพการดำเนินงานการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

ด้านการบริหารทรัพยากรใหม่ 1) ผู้บริหารสถานศึกษาต้องให้ความสำคัญในด้านการจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนและการจัดการเรียนรู้ของครู บุคลากร และคำนึงถึงความปลอดภัยของนักเรียน 2) จัดหาสื่อ อุปกรณ์ เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการชั้นเรียนรวมถึงวัสดุอุปกรณ์อื่น ๆ ที่ใช้ตามภารกิจสถานศึกษาในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เพียงพอ และ 3) สนับสนุนงบประมาณที่ใช้เพื่อการจัดการศึกษาและงบประมาณอื่นที่ขับเคลื่อนสถานศึกษาให้มีความเหมาะสม

ด้านการบริหารหลักสูตร 1) ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความรู้ความเข้าใจหลักการพัฒนาหลักสูตรทราบถึงนโยบายทางการศึกษา 2) พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางและปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับท้องถิ่น ตามความต้องการของผู้เรียน ชุมชนและสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เปลี่ยนไป 3) ส่งเสริมสนับสนุนการนำหลักสูตรไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนแก่ครูและบุคลากร และ 4) นิเทศติดตามประเมินหลักสูตรเพื่อปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรอย่าสม่ำเสมอ เพื่อให้การศึกษามีประสิทธิภาพสูงสุดเป็นไปตามความมุ่งหวัง

สำหรับรายละเอียดของแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการการเรียนรู้ในยุคความปกติใหม่ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 1 คือ วิธีการดำเนินการในการพัฒนาสถานศึกษาเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ มีรายละเอียดประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหาสาระ 4) วิธีการพัฒนา 5) การวัดและประเมินผล เนื้อหาสาระ ประกอบด้วย 5 โมดูล ได้แก่ โมดูล 1 ด้านการจัดเรียนการสอน โมดูล 2 ด้านการพัฒนาครู โมดูล 3 ด้านการประเมินผลในการศึกษา โมดูล 4 ด้านการบริหารทรัพยากรใหม่ โมดูล 5 ด้านด้านการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งผลการประเมินแนวทางโดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นการบริหารจัดการการเรียนรู้ในยุคความปกติใหม่ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 1

สภาพปัจจุบันโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อยเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสรุปผลการวิจัยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการบริหารหลักสูตร ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการพัฒนาครู จากผลการวิจัยอาจเนื่องมาจากปัจจุบันสถานศึกษามีการบริหารจัดการและพัฒนาหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง ซึ่งก็เป็นไปตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง รวมทั้งความต้องการของผู้ปกครองและนักเรียน จึงส่งผลให้ด้านการบริหารหลักสูตรมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ส่วนด้านด้านการพัฒนาครูที่มีสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับต่ำสุดนั้นอาจเนื่องมาจากปัจจุบันในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 1 ยังมีความขาดแคลนครูที่เชี่ยวชาญเฉพาะสาขา อีกทั้งส่วนมากจะเป็นสถานศึกษาขนาดเล็ก ซึ่งขาดแคลนบุคลากรเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว ในขณะที่การจัดการเรียนรู้ต้องปรับเปลี่ยนไปตามการเปลี่ยนแปลงรวมการจัดการเรียนรู้หลังยุคปกติใหม่ที่ต้องใช้เทคโนโลยี ดิจิทัล การสื่อสารที่ทันสมัยเข้ามาปรับใช้ในการจัดการเรียนรู้ ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการพัฒนาครู

สภาพที่พึงประสงค์โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด สรุปผลการวิจัยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการจัดเรียนการสอน ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการบริหารทรัพยากรใหม่ จากผลการวิจัยอาจเนื่องมาจากปัจจุบันสถานศึกษามีการจัดการเรียนการสอนที่ยังไม่บรรลุประสิทธิภาพเท่าที่ควร โดยเฉพาะการจัดการเรียนการสอนในยุคความปกติใหม่ของสถานศึกษาที่ต้องมีความหลากหลาย ดังที่ เทื่อน ทองแก้ว (2563) ที่สรุปว่าการระบาดของ COVID-19 ได้ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อการศึกษาทุกระดับเป็นผลกระทบต่อเนื่องอย่างกว้างขวาง และเกิดการปรับเปลี่ยนระบบการจัดการศึกษา ที่เด่นชัดที่สุด คือ การเรียนการสอนที่ต้องดำเนินงานต่อ มิให้หยุดชะงัก เพราะจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพของนักเรียน นั่นก็คือคุณภาพของประชากรในอนาคต จึงมีการปรับการเรียนสอนในหลายรูปแบบ เกิดนวัตกรรมทางความคิด มีรูปแบบใหม่ทางการเรียนการสอนจากนักเรียนไม่สามารถมาโรงเรียนได้ แต่สามารถเรียนได้ แนวคิดทางการเรียนการสอนทางไกลโดยใช้สื่อออนไลน์ จึงระดมเข้ามาช่วยแก้ปัญหาทางการเรียนการสอน การทำงานก็เช่นเดียวกัน ทั้งครูและพนักงานก็ทำงานที่บ้านช่วงระบอบหนัก แต่ไม่สามารถดำเนินงานได้สมบูรณ์ เพราะทางโรงเรียนและนักเรียนบางส่วนไม่สามารถหาเครื่องมือทางการเรียนได้ครบ เช่น สมาร์ทโฟนที่มีคุณภาพดี ผู้ปกครองก็เดือดร้อนเพราะระบบเศรษฐกิจ หยุดชะงัก คนตกงานจำนวนมาก ซึ่งถือว่ารุนแรง อาจจะรุนแรงกว่าเกิดสงครามโลก เพราะมีคนเสียชีวิตจำนวนมาก และติดเชื้อระบาดกระจายเป็นทวีคูณ จึงส่งผลให้ด้านการจัดเรียนการสอนมีสภาพที่พึงประสงค์สูงสุด

ความต้องการจำเป็นสรุปผลเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ 1) ด้านการจัดเรียนการสอน 2) ด้านการพัฒนาครู 3) ด้านการประเมินผลในการศึกษา 4) ด้านการบริหารทรัพยากรใหม่ และ 5) ด้านการบริหาร

หลักสูตร จากผลการวิจัยด้านการจัดการเรียนการสอนความต้องการจำเป็นมากที่สุดจากทั้ง 5 ด้านนั้น ซึ่งถือได้ว่าสอดคล้องกับผลการศึกษาศาภาพที่พึงประสงค์ที่สรุปด้านการจัดการเรียนการสอนมีสภาพที่พึงประสงค์ในการพัฒนาสูงสุด และยังสอดคล้องกับเทียน ทองแก้ว (2563) ที่กล่าวแนวคิดการบริหารจัดการชีวิตวิถีใหม่ทางการศึกษาว่า ด้านการเรียนการสอน เป็นการปรับแนวทางการเรียนการสอนที่มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ ที่เรียกว่าสอนแบบผสมผสาน (Blended Learning) ที่ครูและผู้บริหารต้องปรับบทบาทในการสอน การบริหาร และวิธีการสอนการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ในมิติแบบใหม่ ที่ผสมผสานการสาธิตสุขกับการจัดการศึกษาในระบบใหม่ ในศตวรรษที่ 21 การพัฒนาแนวคิดแบบใหม่ (Design Thinking) การพัฒนาทักษะชีวิต (Life Skill) ในภาวะวิกฤติที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตในด้านความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) และกระบวนการทางความคิด (Mindset) และฉันทพล ทิพย์วรรณ (2563) ที่กล่าวว่า การพัฒนาครูยุคปกติใหม่ ควรต้องปรับทักษะของครูเพื่อเอาเทคโนโลยีมาใช้ในปัจจุบันและในอนาคต เป็นการฝึกฝนสอนหนังสือผ่านจอโทรทัศน์หรือจอกลองคอมพิวเตอร์ คุณครูจะต้องสามารถเข้าไปพูดคุยผ่านแพลตฟอร์มต่าง ๆ ที่มีอยู่ในโลกปัจจุบันเพื่อรับรู้ปัญหาต่าง ๆ ความต้องการในการเรียนรู้ของเด็ก ๆ เป็นการสอน เป็นการรับข้อมูล เป็นการเพิ่มเติมความรู้ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเด็กนักเรียน อีกทั้งครูจะต้องมีส่วนสำคัญในการพัฒนาและปรับตัวไปกับการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรใหม่ ซึ่งครูจะต้องมีความรู้ความสามารถด้านเทคโนโลยีและภาษาอังกฤษสำหรับด้านที่มีค่าความต้องการต่ำสุด คือ ด้านการบริหารหลักสูตร ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาศาภาพปัจจุบันที่พบว่าด้านการบริหารหลักสูตรมีสภาพปัจจุบันมีค่าเฉลี่ยสูงสุด แต่อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยแล้วก็พบว่าอยู่ในระดับน้อย ดังนั้นด้านการพัฒนาหลักสูตรจึงควรได้รับการพัฒนาเพิ่มขึ้นด้วยเช่นกัน โดยมุ่งเน้นผู้เรียนให้มีทักษะการเรียนรู้และมีใจใฝ่เรียนรู้ตลอดเวลา มีการออกแบบระบบการเรียนรู้ใหม่ การเปลี่ยนบทบาทของครู การเพิ่มประสิทธิภาพระบบบริหารจัดการศึกษา และการพัฒนาระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีทักษะความรู้ ความสามารถและสมรรถนะตามมาตรฐานการศึกษาและมาตรฐานวิชาชีพและพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ตามศักยภาพ สถานศึกษาทุกระดับการศึกษาสามารถจัดกิจกรรมตามกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรอย่างมีคุณภาพและมาตรฐานแหล่งเรียนรู้สื่อ ตำราเรียน นวัตกรรมและสื่อการเรียนรู้มีคุณภาพและมาตรฐาน ประชาชนสามารถเข้าถึงได้โดย ไม่จำกัด เวลาและสถานที่ มีระบบและกลไกการวัดการติดตามและประเมินผลอย่างมีประสิทธิภาพ มีระบบการผลิตครูอาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาได้มาตรฐานระดับสากลตลอดทั้งครู อาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาได้รับการพัฒนาสมรรถนะตามมาตรฐาน (แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2560–2579) นอกจากนี้การศึกษายุคนี้ต้องหาจุดที่จะพัฒนาเด็กไทยให้ไปสู่โลกดิจิทัล หรือการศึกษาศตวรรษที่ 21 โดยการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนให้เป็นหลักสูตรฐานสมรรถนะเพราะหลักสูตรฐานสมรรถนะจะเป็นส่วนหนึ่งที่จะทำให้ค้นพบศักยภาพของเด็กไทยมากขึ้น (วิชัย วงศ์ใหญ่, 2563)

2. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการการเรียนรู้ในยุคความปกติใหม่ของสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 1

ด้านการจัดการเรียนการสอนสรุปแนวทางโดยรวม คือ สถานศึกษาให้ความสำคัญกับองค์การผู้รับบริการ และการบริหารงานด้านวิชาการ สนับสนุน ส่งเสริม ครูและบุคลากรให้จัดการเรียนการสอนอย่างเต็มศักยภาพ ใช้รูปแบบการสอนที่หลากหลาย นำสื่อเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนสามารถได้เข้าถึงทุกรูปแบบตามสถานการณ์ปัจจุบันและบริบทของสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย และ อำนวยความสะดวกให้ครูและบุคลากรให้มีความคล่องตัวในการจัดการเรียนการสอน มองเห็นความบกพร่อง มองเห็นปัญหาเป็นโอกาส แก้ปัญหาอย่างรวดเร็ว เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพสูงสุด จากผลการศึกษาแนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับวิสัย วังษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนา (2563) ที่สรุปการจัดการเรียนรู้ยุคปกติใหม่ว่า วิธีชีวิตแห่งการเรียนรู้ที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ทำให้ผู้สอนและผู้เรียนต้องปรับตัวเพื่อดำรงไว้ซึ่งศักยภาพในการเรียนรู้ของตนเอง และได้กล่าวถึงความปกติใหม่ทางการเรียนรู้สภาพ New normal ทางการเรียนรู้ขึ้นเนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค COVID-19 มีลักษณะดังนี้ 1) การเรียนรู้จะมีช่องทางสำหรับเข้าถึงที่หลากหลายมากขึ้น อาทิ ช่องทางการเรียนรู้ออนไลน์ที่ผู้เรียนส่วนใหญ่มีอุปกรณ์อำนวยความสะดวก (Smart devices) เป็นของตนเอง และจะใช้ประโยชน์ในการสืบเสาะแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับบุคคลอื่น การติดต่อสื่อสารกับผู้สอนแบบ Real time ผู้สอนที่เคยบรรยายความรู้ผ่านระบบออนไลน์ จะปรับเปลี่ยนมาเป็นการโค้ชแบบออนไลน์ (Online coaching) หรือการโค้ชผ่านระบบการเรียนรู้ออนไลน์มากขึ้น 2) การเรียนรู้ผ่านการทำโครงการ (Project –Based Learning) ที่บูรณาการองค์ความรู้ต่าง ๆ เพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรมในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในครอบครัวและชุมชน และเพื่อน ทองแก้ว (2563) ที่กล่าวถึงด้านการเรียนการสอนว่า การปรับแนวทางการเรียนการสอนที่มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ ที่เรียกว่าสอนแบบผสมผสาน (Blended Learning) ที่ครูและผู้บริหารต้องปรับบทบาทในการสอน การบริหาร และวิธีการสอนการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ในมิติแบบใหม่

ด้านการพัฒนาครู สรุปแนวทางโดยรวม คือ ส่งเสริม ให้ครูและบุคลากรเข้ารับการอบรมและการพัฒนาตามความต้องการ สนับสนุนให้ครูพัฒนาด้านการจัดการเรียนการสอน พัฒนาด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันและสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง สร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้โดยเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อนำไปพัฒนาองค์กร นิเทศ ติดตามผลการพัฒนางานของครูและบุคลากร สม่าเสมอ และ จัดสรรงบประมาณ สนับสนุนในการพัฒนาครู บุคลากร อย่างเพียงพอและเหมาะสม จากผลการศึกษาแนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับพัชรภรณ์ ดวงชื่น (2563) ที่ได้เสนอการปรับการศึกษาคุณิวนอร์มอลเกี่ยวกับการปรับบทบาทครูและการพัฒนาครู ดังนี้ 1) ปรับรูปแบบดั้งเดิมจากครูที่ผู้สอน (Teacher) ไปเป็นครูผู้สนับสนุนการเรียนรู้ หรือ Learning Facilitator 2) ปรับเปลี่ยนการจัดการเรียนรู้ผ่านการฝึกอบรมครูให้ครูเปลี่ยนจากผู้สอน (Teacher) ไปเป็นผู้สนับสนุนการเรียนรู้ ชักชวนให้เด็กได้เรียนรู้ โดยมีแนวคิดที่สำคัญ 2 แนวคิดในการมุ่งเน้นการพัฒนาครู คือ เปลี่ยนจากครูแบบเดิมเป็นครูที่สอนครอบคลุมเกี่ยวกับการใช้ชีวิตจริงได้ (Transform Teachers to New Normal in Education)

แพลตฟอร์มสนับสนุนเพื่อการพัฒนาครูอย่างยั่งยืน (Supporting Platform for New Normal Teachers) ทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการที่เป็น 3) ปรับทักษะของครูเพื่อเอาเทคโนโลยีมาใช้ในปัจจุบันและในอนาคต 4) ครูจะต้องมีความรู้ความสามารถด้านเทคโนโลยีและภาษาอังกฤษ

ด้านการประเมินผลในการศึกษา สรุปรูปแบบโดยรวม คือ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความรู้ความเข้าใจ หลักการประเมินผลในการศึกษา เทคนิควิธีการวัดและประเมินผลทางการศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ สามารถให้คำปรึกษาและแนะนำแนวทางการประเมินผลผู้เรียนระดับชั้นเรียน ระดับสถานศึกษา และระดับอื่นที่สูงขึ้น ส่งเสริมให้ครูประเมินผลตามสภาพจริงซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ได้ ข้อมูลสารสนเทศที่จำเป็นในการพิจารณาว่าผู้เรียนเกิดคุณภาพการเรียนรู้ตามผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและมาตรฐานการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลการเรียนมีประโยชน์โดยตรงต่อผู้เรียน เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการการสอนของครู และเป็นข้อมูลสำคัญที่สะท้อนคุณภาพการดำเนินงานการจัดการศึกษาของสถานศึกษา จากผลการศึกษานี้แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับมารุต พัฒนาผล (2563) ที่สรุปการประเมินผลในการศึกษาแบบวิถีใหม่ว่า การประเมินจะถูกเปลี่ยนจาก “การประเมินผลการเรียน” ไปสู่ “การประเมินผลเพื่อการเรียนรู้” นั่นคือการวัดผลลัพธ์ให้คุณครูเข้าใจว่าผู้เรียนเหมาะกับการเรียนรู้รูปแบบไหน และอะไรที่จะสามารถเติมทักษะที่คุณครูคาดหวังได้ การประเมินผลในวิถีการศึกษาใหม่จึงเป็นการทำความเข้าใจ ไม่ใช่การตัดสิน

ด้านการบริหารทรัพยากรใหม่ สรุปรูปแบบโดยรวม คือ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องให้ความสำคัญในด้านการจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนและการจัดการเรียนรู้ของครู บุคลากร และคำนึงถึงความปลอดภัยของนักเรียน จัดหาสื่อ อุปกรณ์ เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการชั้นเรียนรวมถึงวัสดุอุปกรณ์อื่น ๆ ที่ใช้ตามภารกิจสถานศึกษาในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เพียงพอ และ สนับสนุนงบประมาณที่ใช้เพื่อการจัดการศึกษาและงบประมาณอื่นที่ขับเคลื่อนสถานศึกษาให้มีความเหมาะสม จากผลการศึกษานี้แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2564) ที่กำหนดให้การบริหารจัดการในสถานศึกษาภายใต้ยุค New normal ว่าสถานศึกษาต้องสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยสำหรับทุกคนในโรงเรียน ความปลอดภัยและความเป็นอยู่ของนักเรียนและครูคือสิ่งสำคัญที่สุดเมื่อเปิดโรงเรียน โรงเรียนต้องสร้างความรู้สึกรุ่นใจให้ทุกคนในช่วงที่ยังมีการระบาดของไวรัส รวมถึงเมื่อโรคหยุดการระบาดลงแล้ว

ด้านการบริหารหลักสูตร สรุปรูปแบบโดยรวม คือ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความรู้ความเข้าใจ หลักการพัฒนาหลักสูตร ทราบถึงนโยบายทางการศึกษา พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางและปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับท้องถิ่น ตามความต้องการของผู้เรียน ชุมชนและสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เปลี่ยนไป ส่งเสริมสนับสนุนการนำหลักสูตรไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนแก่ครูและบุคลากร และนิเทศติดตามประเมินหลักสูตรเพื่อปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้การศึกษามีประสิทธิภาพ

สูงสุดเป็นไปตามความมุ่งหวัง จากผลการศึกษาแนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับวัสถุสีกา รุมาค (2564) ที่ได้สรุปแนวทางการบริหารสถานศึกษาในยุคความปกติใหม่ว่าการออกแบบหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ในยุคความปกติใหม่นอกจากสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางและความต้องการของท้องถิ่นแล้ว ควรกำหนดให้มีเนื้อหาการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เปลี่ยนไปภายหลังการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ การสร้างสรรค์นวัตกรรม และขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้ประกอบด้วย การค้นหาเป้าหมายของผู้เรียน ค้นหาวิธีการและช่องทางการเรียนรู้กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความต้องการการเรียนรู้ ประเมินผลกระบวนการจัดการเรียนรู้ผู้เรียนปรับปรุงและพัฒนาตนเองเพื่อการเรียนรู้ครั้งใหม่

สำหรับรายละเอียดของแนวทาง คือ วิธีการดำเนินการในการพัฒนาสถานศึกษาเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ มีรายละเอียดประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหาสาระ 4) วิธีการพัฒนา 5) การวัดและประเมินผล เนื้อหาสาระ ประกอบด้วย 5 โมดูล ได้แก่ โมดูล 1 ด้านการจัดเรียนการสอน โมดูล 2 ด้านการพัฒนาครู โมดูล 3 ด้านการประเมินผลในการศึกษา โมดูล 4 ด้านการบริหารทรัพยากรใหม่ โมดูล 5 ด้านด้านการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งผลการประเมินแนวทางโดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด จากสรุปผลดังกล่าวสามารถอภิปรายผลได้ว่าในส่วนรายละเอียดของแนวทางนั้นสอดคล้องกับสุวัฒน์ จุลสุวรรณ (2559) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของโปรแกรมที่มีความสำคัญ และมีความจำเป็นสำหรับการจัดการศึกษา และมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้การจัดการศึกษามี ประสิทธิภาพประกอบด้วย จุดมุ่งหมายของโปรแกรม เนื้อหาสาระ กระบวนการจัดการเรียนรู้และการประเมินผล และส่วิทยุทธสละ (2556) ที่ได้สรุปองค์ประกอบโปรแกรมไว้ดังนี้ 1) ที่มาและความสำคัญของโปรแกรม 2) วัตถุประสงค์ของโปรแกรม 3) รูปแบบและวิธีการพัฒนา 4) โครงสร้างของโปรแกรม 5) เนื้อหาและสาระสำคัญของโปรแกรม 6) การวัดและประเมินผล และเชษฐา คำคลอง (2557) ที่ได้สรุปองค์ประกอบของโปรแกรมประกอบด้วย 1) หลักการและความสำคัญ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) กิจกรรมและเครื่องมือการพัฒนา และ 5) การวัดและประเมินผล และในส่วนของการประเมินแนวทางโดยรวมมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุดเช่นเดียวกันนั้นอาจเนื่องมาจากการกำหนดองค์ประกอบที่เป็นสาระเนื้อหาในการนำไปพัฒนาการบริหารจัดการการเรียนรู้ในยุคความปกติใหม่ของสถานศึกษานั้น ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนกระบวนการวิจัยโดยเริ่มจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากนั้นนำข้อมูลมาสังเคราะห์เป็นองค์ประกอบองค์พัฒนาการบริหารจัดการการเรียนรู้ในยุคความปกติใหม่ของสถานศึกษา พร้อมทั้งมีการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อกำหนดเป็นตัวชี้วัดของแต่ละด้าน และมีการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์กับกลุ่มตัวอย่างที่มีส่วนได้ส่วนเสียในการบริหารจัดการการเรียนรู้ในยุคความปกติใหม่ของสถานศึกษา ซึ่งก็คือผู้บริหารสถานศึกษาและครู อีกทั้งในส่วนที่สำคัญก่อนที่จะได้แนวทาง คือ ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นพัฒนาการบริหารจัดการการเรียนรู้ในยุคความปกติใหม่ของสถานศึกษา โดยใช้เทคนิค Modified Priority Needs Index (PNI_{Modified}) เพื่อเรียงลำดับตัวชี้วัดที่มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสูงสุดไป

ดำเนินการสร้างเป็นแนวทาง ส่วนในระยะที่ 2 ได้กำหนดผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน เพื่อศึกษาและประเมินแนวทางการพัฒนา จากเหตุผลดังกล่าวจึงส่งผลให้แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการการเรียนรู้ในยุคความปกติใหม่ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 1 มีผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 แนวทางพัฒนาการบริหารจัดการการเรียนรู้ในยุคความปกติใหม่ของสถานศึกษาจากผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้บริหารสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารจัดการการเรียนรู้ในยุคความปกติใหม่ในสถานศึกษา และแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการการเรียนรู้ในยุคความปกติใหม่ของสถานศึกษา ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

1.2 ควรส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษาได้พัฒนาตนเองตามแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการการเรียนรู้ในยุคความปกติใหม่ของสถานศึกษาในด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการพัฒนาครู ด้านการประเมินผลในการศึกษา ด้านการบริหารทรัพยากรใหม่ ด้านการบริหารหลักสูตร

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1.1 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อพัฒนาการบริหารจัดการการเรียนรู้ในยุคความปกติใหม่ของสถานศึกษา

1.2 ควรมีการศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนหรือการจัดการเรียนรู้ในยุค New normal เพื่อให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่สำคัญเพื่อนำไปสู่การบริหารสถานศึกษาและการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

- ชัยชนะ มิตรพันธ์.(2563). ปรับไลฟ์สไตล์ชีวิตใหม่รับ New Normal หลังวิกฤตโควิด-19. สืบค้นเมื่อ 5 มิถุนายน 2565 จาก <https://www.etda.or.th/content/new-normal-after-covid-19.html>.
- เชษฐา คำคลอง. (2557). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำแบบมุ่งบริการของผู้บริหารสถานศึกษา **ขั้นพื้นฐาน**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต.สาขาวิชาบริหารการศึกษา. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ณัฐพล ทีปสุวรรณ. (2563). **ยุทธศาสตร์รับมือโควิด-19 ในไทย**. กรุงเทพฯ : สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.

- เทียน ทองแก้ว.(2563). การออกแบบการศึกษาในชีวิตวิถีใหม่ (Design- Based New Normal): ผลกระทบจากการแพร่ระบาด COVID-19. **วารสารครูสภาวิทยากรย์**, 1(2), 1-10
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). **การวิจัยเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- พัชรภรณ์ ดวงชื่น. (2563). การบริหารจัดการศึกษารับความปกติใหม่หลังวิกฤตโควิด – 19. **วารสารศิลปการจัดการ**, 4 (2), 783-795.
- วิสสิกา รุมาค. (2564). การบริหารสถานศึกษาในยุคความปกติใหม่หลังวิกฤตโควิด-19. **วารสารมหาจุฬานาคทรศน์**, 9(6),16-30.
- วิชัย วงศ์ใหญ่.(2563). **New normal** **ทางการเรียนรู้**. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒผล. (2563). **การจัดการเรียนรู้ใน New normal เพื่อพัฒนาศักยภาพผู้เรียน**. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุวัฒน์ จุลสุวรรณ. (2559). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัย. **วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม**, 10(4) , 196-197.
- สุวิทย์ ยอดสละ. (2556). **การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2564). **แนวทางการจัดการเรียนการสอนในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.
- Cronbach, L. J. (1970). **Essentials of Psychological Testing**. New York: Harper & Row.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. **Educational and Psychological Measurement**, 30(3), p. 607-610.